

Рецензія

доктора архітектури, доцента кафедри містобудування,
Національного університету «Львівська політехніка» **Соснової Надії Степанівни**
на рукопис дисертації Федак Анни Ярославівни
на тему «Утопії в архітектурі та містобудуванні: значення та механізми реалізації»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191
«Архітектура та містобудування». Дисертація виконана в Інституті архітектури та
дизайну НУ «Львівська політехніка», Львів, 2022

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. У тексті вступу розкрито загальне уявлення про зміст дисертації та визначені мета, завдання, об'єкт, межі, методи, наукова новизна дослідження. Водночас, текст вимагає редагування, оскільки містить нечіткі формулювання, наприклад, актуальність обґрунтована лише несистематизованістю об'єкту дослідження та можливістю доповнення існуючих теоретичних знань. В світі є багато несистематизованих питань, але це не свідчить про необхідність терміново їх досліджувати, як і про їх потенціал доповнення науки.

Натомість робота є актуальною за наступними положеннями. На перший погляд тема утопій в архітектурі є суто теоретичною і не мала б мати практичної складової. Проте, з огляду на потенційну повоєнну відбудову в Україні, робота набуває цінного теоретично-практичного аспекту у поясненні умов зародження масового запиту на «ідеальне середовище».

Отже, тема дослідження є актуальною з огляду на протиріччя між швидким зростанням запиту на ідеї масової відбудови міст України та умовами можливої їх реалізації.

Робота відповідає науковому напрямку кафедри Дизайну та основ архітектури «Дизайн у системі природи, суспільства та архітектури. Збереження навколишнього середовища та сталий розвиток». Дисертація пов'язана з науково-дослідною роботою кафедри «Пам'ять в архітектурі міста і дизайні міста» (№ 0116U002846).

Нові факти, одержані здобувачем. Виконане дисертаційне дослідження спрямоване на обґрунтування теоретичних положень імплементації утопічних ідей в архітектурі та містобудуванні. Розроблена теоретична модель зародження та процесу

втілення утопії є новим в теорії архітектури, чим забезпечує необхідну науковій роботі новизну.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації було підтверджено кількістю опрацьованих утопій (сумарна чисельність вибірки 76) та обсягом використаних джерел (261 позиція). Положення, що викладені в основній частині роботи підкріпленні цитуваннями, відображені на ілюстраціях та в таблицях.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертаційна праця складається з вступу, де подано загальну характеристику дослідження та чотирьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків та сімох додатків.

У **першому** розділі «Дефініція поняття «утопія» та історіографія дослідження утопій у літературі» визначено стан дослідження утопій у різних галузях науки, зокрема в архітектурі та містобудуванні, зроблено аналіз бібліографічних та інших наукових джерел, узагальнені сучасні теоретичні погляди на цю проблему, розглянуті історичні передумови розвитку архітектурних ідей-утопій. Подано коротку характеристику основних положень, що розкривають можливість реалізації утопій.

У **другому** розділі «Методика дослідження утопій в архітектурі та містобудуванні» викладено загальнонаукові методи дослідження, наявні підходи у питанні саме об'єкту дослідження та окреслена комплексна методика. Описано запропоновану автором методику досліджень утопій, яка включає формування вибірки, та поступове виокремлення характеристик містобудівних просторів та вирішення архітектури.

У **третьому** розділі «Ідентифікація утопій в архітектурі та містобудуванні, їх авторська систематизація» викладені запропоновані автором маркери вираження та патерни, що позиціонуються як характеристика ідентифікації підходів до вирішення містобудівних та архітектурних аспектів; охарактеризовано підходи до систематизації утопій, з-поміж яких виділено містобудівні та архітектурні.

У **четвертому** розділі «Моделі розвитку та реалізації утопій в архітектурі та містобудуванні» викладена квінтесенція дослідження - подано теоретичну модель зародження архітектурної утопії в архітектурі та містобудуванні; викладено положення, що засвідчують значення утопій. Виконана автором систематизація *реалізацій утопій* не може не бути складною, та, по своїй суті, умовною, оскільки

утопія за визначенням є «мрія, що не збудеться», в перекладі з грецької утопія (οὐ + τόπος) - це «місце, якого немає».

Підсумовуючи сказане вище, можна дійти наступного висновку.

Структура тексту роботи чітка і логічно впливає зі змісту дослідження, матеріал викладено послідовно і на належному науковому рівні. Розглянуто процес імплементації утопій в архітектурі та містобудуванні, сформульовано особливості даного явища в архітектурі.

Прийняті теоретичні положення і матеріали польових досліджень дозволяють автору достатнім чином обґрунтувати прийоми моделювання. Водночас, вимагають більш чіткого формулювання окремі поняття та визначення, перелічені вище, особливо формулювання загальних висновків роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації:

1. У другому розділі автор робить розрахунок чисельності вибірки для об'єкту дослідження, відповідно до якого мінімальна кількість утопій, які потрібно опрацювати – 72. Така чітка цифра вимагає знань щодо загальної кількості утопій в архітектурі, що вряд чи можливо точно встановити. Даний підхід застосовується для кількісного об'єкту дослідження, в якому важливим є встановлення закономірностей, натомість явище утопії в архітектурі є не масовим, і вимагає швидше доведення унікальності а не подібностей.

2. Розроблена автором теоретична модель процесу імплементації утопії, включає три компоненти: ідею, adeptів ідеї, та реалізоване ідеальне середовище. Дана модель є спрощеною і не розглядається у надсистемі. До прикладу, розгляд економічного аспекту функціонування реалізованої архітектурної чи містобудівної утопії та відповідної тривалості «життя» утопії скерував би роботу у практичну площину.

3. Водночас, у розділі чотири бракує чіткості у визначенні. З висновків не зрозуміло чи встановлені автором типи реалізації архітектурних утопій є особливістю об'єкту дослідження, чи навпаки, свідчить про подібність процесів до реалізації функціональних ідей архітектури.

4. Оскільки розділ 4 містить підсумкові рекомендації дослідження, то, відповідно, його матеріал вимагає уточнення та редагування. З точки зору методики

дослідження необхідно показати шляхи реалізації утопій, а далі окреслити можливості опрацювання їх функціональності.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. В процесі роботи над дисертаційним дослідженням, автор опублікувала 21 працю, а саме: 1 статтю у науковому виданні, що індексується у наукометричній базі даних Scopus; 2 статті, що проіндексовані у наукових базах даних Index Copernicus; 5 статей в фахових виданнях України; 13 публікацій, що засвідчують апробацію одержаних результатів. Публікації повною мірою висвітлюють висновки та положення роботи.

Висновок. Отже, рецензоване дисертаційне дослідження Федак А. Я. на тему «Утопії в архітектурі та містобудуванні: значення та механізми реалізації» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету України від 12 січня 2022 р. №44), а її автор Федак Анна Ярославівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування.

Рецензент:

Доктор архітектури,

доцент кафедри містобудування

НУ «Львівська політехніка»

Соснова Н.С.

